

Näytteenottoiminnan järjestäminen

Viimeaikaiset tutkimusraportit siitä, että suurin osa laboratoriotutkimuksiin vaihtelua aiheuttavista tekijöistä ja jopa kliinisesti kohtalokkaista virheistä tapahtuu ennen näytteen analysointivaihetta laboratoriossa, ovat hälyttäviä. Tutkimusten mukaan preanalyytin vaiheen virheet muodostavat 46 - 68,2 % kaikista virheistä. Tämä on huolestuttavaa, kun samanaikaisesti kehittyneet laitteistot ja analyysimenetelmät sekä laboratorion laadunhallintajärjestelmät mahdollistavat entistä luotettavimpien tulosten tuottamisen

Bioanalyttikot ovat yhteydenotoissaan liittoon viestittäneet aidosti huolestumistaan viime aikojen kehityksestä ja potilaan oikeuksista saada laatuvaatimukset täyttyviä, luotettavia ja turvallisia näytteenottopalveluja. Potilaat ovat myös yhä tietoisempia oikeuksistaan. Tästä syystä näytteiden ottoon osallistuvien osaamisen varmistamiseen on kiinnitettävä entistä enemmän huomiota. Näytteenoton osaamisvaatimukset myös kasvavat kaiken aikaa kun hallittavien laboratoriotutkimusten ja näytteiden määrä kasvaa.

Alan työvoimapulan ja organisaatiomuutosten seurauksena näytteiden ottoon on palkattu ja näytteitä ottavat hyvin erilaisen koulutustaustan omaavat työntekijät.

Terveydenhuollossa ammatin harjoittaminen on säädelty lailla terveydenhuollon ammattihenkilöistä (559/1994). Lakisääteisyydellä pyritään varmistamaan potilasturvallisuus ja terveyspalvelujen laatu. Lain mukaisesti tehtävät terveydenhuollossa määräytyvät koulutuksen perusteella. Bioanalyttikoilla/laboratoriohoitajilla on koulutuksensa perusteella ainoana terveydenhuollon ammattiryhmänä näytteiden otton edellyttämä osaaminen ja asiantuntemus. Sen lisäksi he hallitsevat koko laboratoriotutkimusprosessin. Prosessin hallinta auttaa ratkaisemaan näytteiden ottoon liittyviä ongelmatilanteita ja arvioimaan, milloin ja minkälainen näyte on kelvollinen analysoitavaksi. Näihin tosiasioihin perustuen liitto edellyttää, että vastuu näytteiden otosta ja näytteenoton asiantuntemuksesta kuuluu bioanalyttikoille/laboratoriohoitajille.

Niissä tilanteissa, kun bioanalyttikkoja/laboratoriohoitajia ei ole käytettävissä näytteiden ottoon, liitto edellyttää, että toiminta järjestetään kuitenkin lain edellyttämässä puitteissa.

Terveydenhuollon ammattihenkilöitä koskevan lain (559/1994, 2 §) mukaan laillistetut, nimikesuojatut ja luvan saaneet terveydenhuollon ammattihenkilöt voivat toimia koulutuksensa, kokemuksensa ja ammattitaitonsa mukaisesti toistensa tehtävissä silloin, kun se on perusteltua työjärjestelyjen ja terveystalvelujen järjestämisen kannalta. Näytteiden otto edellyttää kuitenkin aina koulutusta ja osaamisen varmistamista yhteistyössä laboratorion henkilöstön kanssa. Terveydenhuollon ammattihenkilön työtä ei voida siirtää henkilölle, jolla ei ole terveydenhuoltoalan koulutusta.

Suomen bioanalytikkoliitto esittää huolestumisensa näytteenoton nykytilanteesta ja edellyttää, että vastuu näytteiden otosta ja näytteenoton asiantuntemuksesta ohjataan bioanalytikoille/laboratoriohioitajille, joilla on siihen kouluksensa perusteella osaaminen ja näytteiden ottoon palkataan ensisijaisesti bioanalytikon/laboratoriohioitajan tutkinnon suorittaneita. Näytteenottoiminnan edellyttämät resurssit tulee huomioida laboratorion henkilökuntamitoituksessa ja tehtävien määrittelyllä on pyrittävä luomaan mielekkäitä tehtäväkokonaisuuksia, joissa henkilökunta viihtyy ja kokee osaamisensa olevan oikeassa käytössä. Työvoiman saatavuus on varmistettava yhteistyössä koulutuksen tarjoajien kanssa. Kun haetaan työntekijöitä näytteiden ottoon, hakuilmoituksella ja pätevyysvaatimuksilla ei tule sulkea haun ulkopuolelle alan osaajia, bioanalytikkoja. Tilanteissa, joissa on perusteltua työjärjestelyjen ja terveystalvelujen järjestämisen kannalta, että näytteitä ottavat muut terveydenhuollon ammattihenkilöt, heille on järjestettävä suositusten mukainen koulutus yhteistyössä laboratorion henkilöstön kanssa ja osaamisen ylläpitäminen on varmistettava. Pelkkä näytteenoton tekniikan opettelu ei riitä nykypäivän vaativassa näytteenotossa.

Helsingissä 20.9.2008

Suomen Bioanalytikkoliiton liittohallituksen puolesta

Lea Salomaa
puheenjohtaja

Seija Tuokko
varapuheenjohtaja